

Kaupunginhallitus

§ 314

25.08.2014

Lausunto kuntalain hallituksen esitysluonnoksesta

1011/03.00/2014

KHALL § 314

KHALL 25.08.2014 §

Liitteet: 1. Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö 8.5.2014
2. Hallituksen esitys eduskunnalle kuntalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, 8.5.2014
3. Lausuntoluonnos kuntalain hallituksen esitysluonnoksesta

Valtiovarainministeriö toimitti kuntiin 8.5.2014 hallituksen esitysluonnoksen uudeksi kuntalaiksi ja pyysi kuntien lausuntoja asiaan 26.8.2014 mennessä.

Uusikaupunki kuuluu valtakunnalliseen Seutukaupunkiverkostoon, jonka noin 50 seutukaupunkia muodostavat vahvoina peruskuntina maakuntakeskusten rinnalla maamme kunta- ja aluerakenteen perustan. Kuntalakiluonnoksesta annettavaa lausuntoa on valmisteltu Seutukaupunkiverkoston yhteistyönä, koska yhden yksittäisen kaupungin lausunnon teho on huomattavasti valtakunnallisen verkoston lausuntoa heikompi.

Esityslistan liitteenä on Seutukaupunkiverkoston valmistelun tuloksena syntynyt lausuntoluonnos kuntalain hallituksen esitysluonnoksesta. Lausuntoluonnos vastaa Uudenkaupungin virkamiesjohdon näkemystä siitä, mitä kuntalakiluonnoksesta kannattaa lausua.

Lisätietoja: Kaupunginjohtaja Atso Vainio, puh. 050 567 5047

Ehdotus: Kaupunginhallitus päättää hyväksyä esityslistan liitteenä olevan "Lausuntoluonnos kuntalain hallituksen esitysluonnoksesta" – liitteen Uudenkaupungin kaupungin lausunnoksi valtiovarainministeriön 8.5.2014 lähettämään lausuntopyyntöön.

Päätös: Ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Otteen oikeaksi todistaa virallisesti:

Uudessakaupungissa 26.8.2014

Kirjaaja

Outi Ääritalo

LAUSUNTO KUNTALAIN HALLITUKSEN ESITYSLUONNOKSESTA

Lakiluonnoksen periaatteet ja tavoitteet

Kuntalakiluonnoksen periaatteet ja tavoitteet joustavana, kannustavana ja paikalliset olosuhteet huomioivana, mahdollistavana lainsäädäntönä ovat kannatettavia. Kaikilta osin nämä periaatteet eivät kuitenkaan lakiluonnoksessa toteudu. Päätösvallan rajaaminen valtuustolle tai hallitukselle ja strategian sisällyslueettelo ovat esimerkkejä pääperiaatteen vastaisista säännösesityksistä.

3 luku: valtion ja kunnan suhde

Kuntatalouden arvioiminen osana julkisen talouden kokonaisuutta kuntatalousohjelmalla on tarkoituksenmukaista. Kun valtion talousarvioesityksen vaikutuksia kuntatalouteen arvioidaan, on osana neuvottelunettelyä kehitettävä järjestely, jolla voidaan realistisesti määrittää kunnan tehtävien ja rahoituksen tasapaino. Perustuslain suojaaman rahoitusperiaatteen toteutumisen kannalta on tärkeää, että kaikki ministeriöt sitoutuvat kuntatalouden tasapainottamiseen. Lisäksi ehdotamme, että Suomen Kuntaliitto nostetaan tasavertaiseksi kuntatalousohjelman valmistelijaksi ministeriöiden kanssa.

4 luku: valtuusto

Suhtaudumme kriittisesti valtuuston toimikauden alkamiseen jo kesäkuun alusta. Kunnan hallinto perustuu jatkuvuuden periaatteelle ja kauden aikaistamiselle ei ole osoitettavissa käytännön hyötyä. Esimerkiksi talousarvion laadintamenettelyn näkökulmasta uusien toimielimien/luottamushenkilöiden työn aloittaminen syksyllä suoraan talousarvion laadinnalla ilman pidempää perehtymistä kunnan toimintaympäristöön ja taloustilanteeseen, ei ole tarkoituksenmukaista. Lisäksi on epäloogista, että uusi valtuusto hyväksyisi vanhan valtuuston tilinpäätöksen, päättäisi vanhan valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisesta ja vastuukysymyksistä.

5 luku: kunnan asukkaiden osallistumisoikeus

Pidämme tärkeänä asukkaiden ja palvelujen käyttäjien monipuolisia mahdollisuuksia ja keinoja osallistua kunnan toimintaan. Esimerkinomainen luettelo mahdollisista osallistumis- ja vaikuttamistavoista on kannatettava. Yksityiskohtana emme kuitenkaan usko kansalaisraatien mahdollisuuksiin tuottaa kokonaisvaltaista, valistunutta kuntalaismielipidettä.

Pidämme tärkeänä, että nuorison vaikutusmahdollisuuksia kunnan päätöksenteossa vahvistetaan, mutta velvoittava säännös nimenomaan nuorisovaltuuston perustamiseksi on tämän lain hengen ja periaatteiden vastainen. Keinovalinta tältäkin osin pitää jättää paikallistasolla harkittavaksi.

6 luku: kunnan toimielimet

Laissa ei ole tarkoituksenmukaista nostaa esille toimielinorganisaatiomalleja. Näistä tilaaja-tuottaja-malli ei edes ole toimielinorganisaatiomalli vaan palvelujen järjestämis- ja tuottamismalli. Selkeintä olisi nyky-lainsäädännön mukaan mahdollistaa erilaisten mallien kehittäminen ja käyttöönotto nostamatta mitään mallia erityisesti lain kirjaimen tasolle.

7 luku: kunnan johtaminen ja kunnanhallitus

Kuntastrategian korostaminen kunnan koko toiminnan johtamisen välineenä on nykyisessä, monimuotoisessa toimintaympäristössä tärkeää. Sen sijaan seitsemän kohdan esimerkkiluettelo strategiassa huomioitavista asioista ei ole järkevää. Luettelo on omiaan kahlitsemaan strategian laatimista mekaanisesti kaava-

maiseen malliin ja rajoittamaan strategiatyön ”hallinnolliseen kuntaan” vapaamuotoisemman ja laaja-alaisemman kehittämis- ja skenaariotyön kustannuksella.

Poliittisen johdon toimintaedellytysten parantaminen kunnan tehtävien ja toimintakentän muuttuessa yhä haastavammiksi on tarkoituksenmukaista. Sen sijaan poliittisen johdon ja viranhaltijajohdon työnjako ja tehtävät on ilmaistu epäselvästi ja osin ristiriitaisesti lakiluonnoksen pykälä- ja perusteluteksteissä. 38 §:n mukaan ”Kunnanhallitus johtaa kunnan toimintaa, hallintoa ja taloutta” kun taas ”kunnanjohtaja johtaa kunnanhallituksen alaisena kunnan hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa.”. Lisäksi vielä 41 §:n mukaan ”Kunnanhallituksen puheenjohtaja johtaa poliittista valmistelua”. Lain perusteluteksteissä on lisäksi todettu, että kunnanhallitus ”johtaa kunnan toimintaa käytännössä”. Nämä epäselvät ja osin päällekkäiset tehtävämäärittelyt ovat omiaan lisäämään epäselvyyksiä kunnan johtamisessa ja toimivaltarajoissa. Tärkeää on, että lain kirjaimen tasolla tai vähintäänkin perusteluteksteissä selkeästi erotetaan viranhaltijoille kuuluva kunnan operatiivinen johtaminen ja valmistelu luottamushenkilöille kuuluvasta poliittisesta päätöksenteosta. Esimerkiksi ”valmistelu” -termin käyttö kunnanhallituksen puheenjohtajan toimivaltakirjauksessa on omiaan aiheuttamaan sekaannusta.

Lisäksi kannatamme aidon, kuntalaisten suoraan valitseman pormestarin mahdollistamista lakiteksteissä.

Johtajasopimuksen hyväksyntää valtuustossa ei pidä lainsäädännöksellä määrittää, vaan kunnalla on oltava mahdollisuus hyväksyä sopimus myös kunnanhallituksessa. Väljempi sääntely tältäkin osin mahdollistaa paikallisten olosuhteiden ja johtamiskulttuurin huomioimisen.

10 luku: luottamushenkilöt

Olemme huolissamme kunnanhallitusten toimintakyvystä ja mahdollisuudesta tehdä tulevaisuudessa toimintaympäristön muutosten edellyttämiä rakenteellisia kehittämispäätöksiä johtuen kunnan oman henkilöstön vaalikelpoisuudesta kunnanhallitukseen. Näin ollen pidämme tärkeänä, että kunnan oma henkilöstö rajataan pois kunnan taloudesta ja hallinnosta vastaavasta toimielimestä. Henkilöstöllä on mahdollisuus osallistua kunnan päätöksentekoon muun muassa valtuutettuina.

Vaalikelpoisuudesta kunnanhallitukseen esitetään, että henkilö ei voisi olla samaan aikaan kunnanhallituksessa ja konserniyhtiön hallituksessa. Tämä säännösesitys on omiaan heikentämään lakiluonnoksessa korostettua konsernivalvontaa ja konsernin kokonaisuajattelua. Tämä säännösesitys johtaa siihen, että kunnan keskeiset, konserniohjauksesta vastaavat luottamushenkilöt joutuvat sivuun käytännön työstä täyryhteisöjen ohjauksessa. Erityisesti kunnan toimialaan liittyvien, markkinoilla toimimattomien yhteisöjen hallituksiin pitäisi saada valita kunnanhallituksen jäseniä.

13 luku: kunnan talous

Alijäämien kattamisen veloitteen ulottaminen kuntayhtymiin on ongelmallista erityisesti suunniteltuja laajoja sote-alueita ajatellen. Kyseiset sote-kuntayhtymät ovat valtavan kokoisia, lukuisten kuntien omistamia ja toimivat valtion tiukassa ohjauksessa. Näin ollen yksittäisten kuntien mahdollisuudet toiminnan ja talouden ohjaamiseen ovat olemattomat, mutta tästä huolimatta viimekätinen taloudellinen vastuu veloitteena kattaa alijäämät jäisi kunnille.

Kuntayhtymien alijäämien kattamissäännöksiin olisi syytä lisätä menettely, jossa kuntayhtymä veloitetaan toisen alijäämäisen tilinpäätöksen jälkeen valmistelemaan osakaskuntien johdolla alijäämän kattamisen

edellyttämät toimenpiteet. Tämä menettely edellyttäisi kuntayhtymän ja osakaskuntien puuttumaan syntyviin alijäämiin jo aikaisessa vaiheessa ennen varsinaisen arviointimenettelyn edellytysten täyttymistä.

16 luku: oikaisuvaatimus ja kunnallisvalitus

Hallituksen esitysluonnoksessa lukuun "Nykytila" on kirjattu seuraava toteamus: "Keinoa viivyttävien valitusten estämiseksi on vaikea löytää, rajoittamatta valitusoikeutta yleensä". Ymmärrämme oikeusturvaperiaatteen merkityksen oikeusvaltiossa, mutta keinoja tuloksettomien ja aiheettomasti viivyttävien valitusten vähentämiseksi on löydettävissä kansalaisten oikeusturvan toteutumista vaarantamatta. Nykysäännöksillä menetetään pahimmissa tapauksissa jopa laajoja ihmisjoukkoja palvelevia, kokonaisia hankkeita yksittäisen ihmisen aiheettoman valituksen johdosta pitkien käsittelyaikojen vuoksi. Tämän ongelman vähentämiseksi on käytettävissä muun muassa seuraavia keinoja: asianosaisen käsitteen rajaaminen, valituskiellon ja valituslupamenettelyn laajentaminen, aiheettoman valittajan taloudellisen vastuun lisääminen ja "takuuajojen" säätäminen hallintolainkäyttöprosessille.

17 luku: voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Lain voimaantulo kokonaisuudessaan on järkevä siirtää vuoden 2017 alkuun. Tällöin Kuntalaki pystytään synkronoimaan yhteen erityisesti sote- ja myös valtiosuuslainsäädännön kanssa. On huomioitava, että kuntalakiluonnos on valmistelu pitkälle tietämättä sote-lainsäädännön sisältöä. Kuitenkin uusi sote-järjestelmä tulee voimakkaasti vaikuttamaan kuntien rooliin ja tehtäviin.

Muuta

Muilta osin seutukaupungeilla ei ole lakiluonnoksesta huomautettavaa.